

Biserica *Sfântul Nicolae* din Pietreni, com. Costești, jud. Vâlcea. (Scurt istoric și cercetări arheologice preventive 2010).

Mariana Iosifaru

marianaiosifaru@yahoo.com

La 47 Km nord-vest de Rm. Vâlcea și 6 km de centrul com. Costești, urmând cursul pârâului *Valea Morii*, după ce treci pe lângă bisericile din Grușetu (1801), Secături (1919, pe locul unei biserici de la 1804 și aceasta construită pe locul unei alte biserici, probabil, de la 1668), Grămești (1664), Ciorobești (1750), ajungi într-un loc în care frumusețea, dar mai ales liniștea desăvârșită a locului, tulburată numai de susurul izvoarelor te îndeamnă la meditație și smerenie de îndată ce treci pragul unei alte biserici, fost schit, biserica cu hramul *Sfântul Nicolae*, din satul Pietreni. (foto1-2)

Satul este atestat documentar prin hrisovul din 11 octombrie 1512 când domnitorul Neagoe Basarab dă *poruncă* prin care, *jupan Barbu Ban*, obține, de la Neagotă, Dragomir, Stanciu, Oprea, Bunea, Vlad, Stancul și Voicu, partea lor din Târșa, primind în schimb *Slătioara toată și moara sa*¹.

Sub numele actual satul apare într-un document de la 1800 când preotul Pătru Schiteanu donează schitului Păpușa din Bistrița *o seliște la schit, de la Pietreni*².

Cunoscută și sub numele de *Schitul de la Piatră*, *Schitul de Supt Piatră*, *Schitu de Supiatră*, *Schitul 40 de izvoare*, *Schitul 44 de izvoare* nume pe care le-a luat de la stânca vecină numită *Piatra Dragnei*³ și cele 40 izvoare ce ies de sub stâncă, numărate în timpul vizitei din anul 1867 de principele Carol, și 44 izvoare, așa cum considera în 1935, A. Sacerdoțeanu, că ar fi numărat principele Carol, biserica a fost ridicată pe un platou de formă poligonală, apropiată de un dreptunghi, cu laturile de 35 m lungime și maxim 15 m lățime, la extremitatea de nord-nord-vest a satului, la poalele muntelui Buila. De la început a fost metoh al mănăstirii Bistrița iar din anul 1938 a devenit biserică parohială⁴. D. Bondoc consideră că a fost biserică de mir din ultimul sfert de veac al secolului al XVIII-lea⁵.

Biserica a fost ridicată din temelie în anul 1701, de neobositul egumen Ștefan, al mănăstirii Bistrița, cel care este și ctitorul schitului Păpușa (1712), care adaugă pridvorul la biserica Bolniță (1710), repictează bisericuțele din peștera *Sfântul Grigore Decapolitul* și reface biserica de lemn din Costești.

Deasupra ușii de intrare în pronaos se află o inscripție⁶ dăltuită în piatră, de 60/98 cm, cu literă în relief de 4,5 cm: *Ace(s)t sfân(t) hram s-au rîdicat întru / lauda lui D(u)mn(e)zeu și cinstea Sf(â)n(t)ului său Nicolae și s-au zidit, cu toat(ă) nevoi/ța, de*

¹ DIR, B, vol. I, p. 89.

² T. Bălășel, *Un manuscris din 1800 al lui Dionisie Ecclesiarhul*, A. O, XV, 1936, p. 367.

³ A. Sacerdoțeanu, *Pomelnicul schitului Pietreni*, Mitropolia Olteniei, 1965, p. 105.

⁴ Veniamin Micle, *Mănăstirea Bistrița Olteană*, Buc., 1996, p. 199.

⁵ D. Bondoc, *Biserica Sf. Nicolae din Pietreni-Vâlcea*, (manuscris, în curs de publicare). Mulțumiri autorului pentru studiul încredințat.

⁶ Al. Odobescu *Schiturile și metoașele mănăstirii Bistrița din Vâlcea*, BCMI, I, 1908, nr. 3, p. 104-106; V. Drăghiceanu, *Monumentele Olteniei, II*, BCMI, 1933, p. 53-63; A. Sacerdoțeanu *Inscripții și însemnări din Costești-Vâlcea*, Extras din BCMI, XVIII, 1935, Buc., 1937, p. 3-15; Veniamin Micle, *op. cit.*, 1996, p. 198; D. Bondoc, *Costești Vâlcea-45 secole de istorie*, Rm. Vâlcea, 2002, p. 163; C. Bălan, *Inscripții medievale și din epoca modernă a României. Județul istoric Vâlcea (sec. XIV-1848)*, Buc., 2005, p. 771.

smeritul chir Stefan ier(o)monah eg(umen) / ot Bistriș(a), ajutorând și Epifanie er(omonah), / Nicodim er(omonah), întru vecinic(ă) pomenirea lor, / domnșu și stăpânitor țărâi fiindșu, Ioan / Constantin Brâncoveanu Bas(a)rab voievodșu, / leat 7209. (apud, C. Bălan).

Pomelnicul⁷ schitului Pietreni, început la 1701, menționează și alți călugări din mănăstirea Bistrița care au contribuit la zidirea bisericii: ieromonahii Ștefan, Theodosie, Epifanie, Nicodim, Iosif, Ghiorghie, Varlaam și monahii Dionisie, Pahomie, Silvestru, Păisăe și Ioasahu. În predoslovia pomelnicului se precizează că ieromonahul Ștefan este *ctitor nou*, împreună cu ieromonahii Epifanie și Nicodim, deci aici a mai fost o biserică de lemn. Ultima însemnare a pomelnicului este din anul 1900.

Interpretările și cercetările făcute de renumitul profesor A. Sacerdoțeanu privind acest pomelnic reprezintă o adevărată cronică a timpului privind momentele grele prin care a trecut biserișu de la vechiul schit. Cercetarea este continuată cu multă dăruire de ing. D. Bondoc, care s-a preocupat de istoria acestui schit reușind să definitiveze o monografie în care completează datele deja existente cu multe documente inedite⁸.

O inscripție (acum dispărută) ce era scrisă la proscomidie, menționată de A. Sacerdoțeanu⁹, avea următorul text: *S-a învrednicit, eu robul tău Efrem zugraf, considerând că Efrem este cel care a realizat pictura bisericii la 1778-1779.* După C. Bălan¹⁰, inscripția a fost datată în jurul anilor în care s-a clădit lăcașul (1700-1701). Același meșter lucra la 1699 la biserica *Adormirea Maicii Domnului*, a bolnișei mănăstirii Horezu. Consider că biserica a fost pictată de la început, pictura fiind refăcută sau posibil repictată la 1778-1779, în urma distrugerilor din timpul războaielor austro-turce din 1736-1739 când biserica a fost prădată și incendiată, așa cum menționează pomelnicul. Refacerea picturii, la care lucrează acum pictorul-restaurator Angelescu, va putea confirma sau infirma această afirmație.

Pisania¹¹ de pe peretele de vest al pronaosului, deasupra intrării, într-un câmp de 32/107 cm, cu literă de 2 cm, scrisă cu negru pe fond alb, menționează anul în care a fost pictată biserica (1778-1779): *...la leat 7287...s-au înfrumu(u)seșeat cu zugrăviia,/ sfântul oltar, besereca și tinda, precum să vede, de robii lui d(u)mnezeu, sfinșii sa / părintele Grigorie proegum(enul) sfinnt(ei) măn (ă)st(iri) Bist(riș)a, ajutând și s(finșitul) păr(inte), Ghermanșu ecli(siarhul) s(finșitei) măn(ăștiri) Bist(riș)a/ și Labrentie monah; iar popa Pătru Schiteanu fi(i)nd purtător de grijă au înplinitșu toată / cheltuiala zugravilor, de la cas(a) lui, ce au trebuit și varul și lumânările / și cheltuiala mănșării, toată; iar ctitor(ii) cei mai sus numiș(i), dând numai bani zugravilor / ce au tocmis.* (apud C. Bălan)

Istoria schitului este mult mai veche. N. Iorga¹² menționează o fostă psaltire a Episcopiei Râmnicului, tipărită la Kiev în 1640 dăruită schitului *de la Piatră* de mitropolitul Teodosie de Veștem (1668-1672 și 1679-1688). Al Odobescu¹³, care

⁷ A. Sacerdoțeanu, *Pomelnicul schitului Pietreni*, Mitropolia Olteniei, XXIV, 1-2, 1972, p. 105-113.

⁸ D. Bondoc, *Biserica Sf. Nicolae din Pietreni-Vâlcea*, (manuscris, în curs de publicare). Mulțumiri autorului pentru studiul încredinșat.

⁹ A. Sacerdoțeanu, *op. cit.*, p. 11.

¹⁰ D. Bălan, *op. cit.*, p. 772-773.

¹¹ A. Sacerdoțeanu, *op. cit.*, p. 11; V. Micle, *op. cit.*, p. 198-199; D. Bondoc, *op. cit.*, p. 164.

¹² N. Iorga, *Inscripții din bisericele României, II*, Studii și documente, XV, XV, Buc., p. 82.

¹³ Al. Odobescu, *op. cit.*, p. 104.

vizitează schitul în anul 1861, pentru inventarierea patrimoniului cultural, descoperă aici un discos și o linguriță de argint, având inscripționat numele egumenului Nicolae, al mănăstirii Bistrița și anul 7202 (1694), precum și o icoană troiță din bronz, cu balamale, unde era menționat anul 7202 (1694). Deși au existat în inventarul schitului, aceste valoroase obiecte de cult datate anterior anului 1701, s-a presupus doar existența unui schit de lemn mai vechi.

Biserica are forma în plan dreptunghiulară, absida altarului trilobată (element arhitectural aparte în contextul arhitecturii bisericești vâlcene), fără turle, având dimensiunile de 15,10 m x 6,20 m, înălțimea la streășină de 5,55 m și la coamă de 9,10 m. Pridvorul este sprijinit pe șase coloane de cărămidă rotunde și două adosate, unite în semicerc. Structura de rezistență este formată din ziduri groase de 0,70-0,90 m. La exterior biserica are un brâu rotunjit încadrat de *dinți de fereastră*, ce include și icoana de hram de pe latura de vest. La cornișe se află trei rânduri de *dinți de fereastră* despărțiți de două rânduri de cărămizi puse pe muchie.

Cercetările arheologice preventive¹⁴ din vara anului 2010, prilejuite de consolidarea și restaurarea bisericii, grav afectată de cutremurele din 1977 și 1986, confirmă existența unei vechi biserici din lemn, fără a se putea preciza de când datează.

Investigația s-a făcut atât în exterior cât și în interior, urmărindu-se planurile de consolidare întocmite de arh. Aurel Ioan Botez.

În exterior a fost trasat de jur-împrejurul bisericii un șanț (S. I, în planurile noastre), cu lățimea de 1,00 m și adâncimea de 1,00 m (Pl.1)¹⁵. Fundația și elevația au fost realizate din piatră de calcar și mai rar piatră de râu, prinse cu mult mortar, cu șanț de fundație, având la bază tiranți de lemn, groși de 0,15 m, prinși în cuie de fier. Aceiași tiranți de lemn încadrați în zidărie sunt deasupra brâului central și la partea superioară. Piatra de calcar folosită la fundație și parțial la zidărie se găsește din abundență în zonă fiind cunoscută sub numele de *sigă*. Pe latura de vest, de o parte și de alta a intrării, lângă tiranți, au fost descoperite urmele a opt gropi mici de pari cu diametru de 0,10 m și adâncimea de 0,20 m, dispuși la 0,30-0,40 m unul de altul, ce aveau scopul de a absorbi umezeala și probabil de a fixa talpa, ținând cont de faptul că în colțul de sud-vest al fundației, la bază, a fost găsită o mare piatră de calcar, nefasonată, lungă de cca. 1,80 m și groasă de 0,60 m ce ieșea cu 0,40 m, în afara șanțului de fundație. Pe latura de nord o altă mare piatră de calcar pe o lungime de 2,30 m, ieșită în afara fundației cu cca. 0,50 m. Adâncimea fundațiilor variază în funcție de înclinarea pantei. Astfel, pe latura de vest adâncimea fundațiilor este de -0,65 m, iar la est adâncimea acestora ajunge la -0,75 m -0,90 m. Nivelul de călcare în exterior este ridicat cu maxim 0,10 m, mai ales pe latura de vest unde există un trotuar din ciment, lat de 0,80 m.

În șanțul exterior au fost descoperite, lângă fundație, (Pl.1) mai multe morminte (M) dispuse pe latura de sud (trei morminte principale și un mormânt secundar), iar pe latura de est patru morminte, protejate pentru a nu fi distruse în timpul lucrărilor de consolidare, fiind în schimb dezvelite parțial și acoperite cu grijă. Adâncimea mormintelor variază între 0,40 și 0,85 m. (Pl.1).

¹⁴ Cercetările s-au desfășurat în cursul lunilor iunie-iulie 2010, de către Muzeul Județean Aurelian Sacerdoțeanu Vâlcea. Din colectiv au făcut parte: M. Iosifaru (responsabil științific) Ovidiu Părăușeanu, Carol Terteci.

¹⁵ Plnurile săpături arheologice și prelucrarea foto au fost realizate de fizicianul Ovidiu Părăușanu. Pe această cale dorim să îi mulțumim.

În M.5, dispus chiar în dreptul ferestrei altarului, la 0,60 m de fundație și -0,70 m adâncime, a fost înmormântat eromonahul Amfilofie, după cum menționează inscripția aflată pe cărămida fragmentară descoperită sub cap, *Amfilofie eromonah(...)* 28, *leat* 7253. (1744-1745). (foto.3). În pomelnic este ortografiat *Anfilofie monah*¹⁶. Pe latura de nord au fost dezvelite tot patru morminte. (Pl. 1). În anul 2008, când a fost făcută o casetă pentru stabilirea rezistenței bisericii, s-a descoperit o cărămidă (acum dispărută) pe care preotul Mladin a putut descifra numele unui alt ieromonah- *Dometie eromonah*, pe care a lăsat-o la Mănăstirea Bistrița. Mormântul se afla după spusele preotului Mladin la 4,10 m vest de colțul de pe latura de nord a naosului, la adâncimea de cca. - 0,70 m.

În pridvor, pe latura de nord a intrării, la 0,35 m de aceasta, după ce s-a scos scândura de brad, pusă pe grinzi, a fost îndepărtată șapa de ciment groasă de 0,10-0,12 m și stratul de nisip fin gălbui-lutos, gros de 0,17-0,20 m, a fost descoperită cripta unui mormânt cu dimensiunile de 0,85 x 2,20 m. Cripta se află lipită de fundație pe latura de vest, este făcută din cărămidă și prinsă cu mortar. Dimensiunile cărămizilor: 0,25 x 0,14 m și grosimea de 0,05 m. Scheletul a fost descoperit la adâncimea de -0,50 m, având lungimea de 1,75 m, fără inventar(foto.4-6). Sub cap a fost descoperită o cărămidă cu inscripția: *Pahomie eromonah* (foto.7). Cinstea ce i s-a făcut de a fi îngropat în pridvorul bisericii ne îndreptățește să afirmăm că a fost unul dintre ctitorii menționați în pomelnicul început odată cu ridicarea bisericii, și a slujit la această biserică. E vorba de Pahomie monahul, unul dintre ctitori, menționat în pomelnic și devenit probabil între timp ieromonah.

În interiorul bisericii au fost trasate patru șanțuri, notate S.II-S.IV, cu lățimea de -0,50 m (Pl.3). S-a procedat la scoaterea pardoselii din scândură de brad, lată de cca 15-19 cm și groasă de 3 cm, pusă pe grinzi groase de 8 x 6,5 cm, vopsită cu maro-roșcat, având plinta de pe margine lată de 5 cm și grosă de 2,5 cm. Pardoseala a fost pusă pe o șapă de ciment, groasă de 0,10-0,15 m. (aceasta a fost pusă direct pe cărămida care a constituit pardoseala inițială a bisericii). Cărămizile au formă pătrată, bine arse și finisate cu multă grijă, având dimensiunile de 20 x 20 cm, groase de 6 cm. și au fost puse pe o șapă de mortar în amestec cu praf de cărămidă, groasă de 5-7 cm, având o culoare ușor roșcată. În naos a fost descoperită o lespede dintr-o rocă cu mult nisip în compoziție, având dimensiunile de 0,95 x 0,80 m și o grosime ce variază între 10 și 15 cm, în jurul ei fiind pusă pardoseala de cărămidă. Se afla așezată la 1,75 m de peretele de sud al naosului și 1,67 m de intrarea în altar. Am considerat că lespedeaua a avut rolul de a marca locul mesei sfinte de la vechea biserică existentă aici, cu atât mai mult cu cât a fost descoperită și o bârnă din lemn la -0,40 m de la nivelul de călcare, lungă de 2,50 m, lată de 0,30 m, sfărâmiată, cu urme de arsură puternică. Să fi ars oare vechea biserică? Urme de cărbuni și cenușă, amestecate cu pământ, cărămizi sparte, mortar și piatră de calcar sfărâmată au mai fost descoperite în interior pe latura de nord a pronaosului, tot la adâncimea de -0,40 m.

În exterior, pe latura de nord a pronaosului și pe latura de nord - vest a pridvorului, la -0,20 m de la nivelul de călcare, au fost descoperite urme de cărbuni și cenușă care ar putea proveni de la incendierea bisericii de către turci, în timpul războiului austro-turc din anii 1736-1739, așa cum menționează pomelnicul, început la 1701¹⁷.

¹⁶ A. Sacerdoțeanu, *op. cit.*, p.108.

¹⁷ A. Sacerdoțeanu, *op. cit.*, loc.cit.

Tot din pomelnic aflăm că la 2 februarie 1810, prin donația logofătului *Pătru isprăvnicelul ot Costești*, se ridică în jurul bisericii zidul de incintă, cu intrarea pe latura de sud-est (Pl. 4). A fost construit din piatră de calcar și foarte rar pietre de râu, golurile fiind umplute cu bucăți de cărămidă spartă înecate în mortar. Înălțimea zidului variază. Pe latura de vest zidul are 2,30 m înălțime, fiind fixat direct de stânca cioplită atât pe orizontală, cât și pe verticală, fără șanț de fundație. Pe latura de est înălțimea este de 1,00 m, pe cea de sud, urmând cursul ușor al pantei, înălțimea este cuprinsă între 1,00-1,50-2,00 m, iar pe cea de nord are cca. 1,00 -1,10 -2,00 m. Adâncimea șanțului de fundație a zidului de incintă pe laturile de est, nord și sud este de cca. 40 -50 cm, iar lățimea zidului de 70-80 cm. Pentru aceasta au fost trasate patru casete (C1-C4) de control, cu dimensiunile de 0,50 x 1,00 m (C2-C3), și 0,90 x 0,90 m (C4). În Caseta 1(0,80 x 0,80 m), trasată pe latura de sud a zidului de incintă, a fost descoperit la -0,40 m, un mormânt secundar. Nu se poate preciza când au fost depuse în acest loc osemintele și cui au aparținut. Zidul de incintă se păstrează mai bine pe latura de est (foto 8-9), fiind destul de degradat pe latura de vest (foto 10).

Cimitirul a funcționat de la început în jurul bisericii, înmormântările fiind făcute mai ales pe laturile de nord, sud și est, așa cum au fost descoperite și în timpul cercetărilor arheologice. În anul 1893, bisericii i se alocă un nou teren pentru cimitir, situat la cca 300 m sud-est, în vechiul cimitir rămânând probabil doar mormintele călugărilor și ale altor enoriași care nu au strămutat osemintele străbunilor în noul cimitir.

Starea gravă în care se afla monumentul la sfârșitul sec. al XIX-lea, necesită luarea unor măsuri urgente de reparații. Protoeria Rm. Vâlcea aprobă începerea lucrărilor, astfel că în anul 1895 se consolidează biserica cu trei contraforți dispuși astfel: doi pe latura de sud și unul pe latura de nord, în dreptul pronaosului, iar la 26 septembrie 1896 *se dă voie canonică*, pentru reînceperea serviciului divin în biserică¹⁸. Fundațiile contraforților de pe latura de sud, din dreptul pronaosului, au fost descoperite în S.1, la -0,20 m de la nivelul de călcare, fiind păstrate pe o lungime de 2,00 m, lățimea de cca 1,00, și adâncimea de 0,60 m. Au fost lucrați din piatră de calcar prinsă cu mortar. Pe latura de nord nu au mai fost descoperite fundațiile contrafortului

Intervențiile aduse bisericii la sfârșitul sec. al XIX-lea nu rezolvă problemele complexe de structură ale acesteia, astfel că în anul 1907, prin ordinul episcopiei nr. 358 este închisă cultului¹⁹.

La salvarea bisericuței de la vechiul schit își aduc contribuția numeroase personalități ale timpului: Virgil Drăghiceanu²⁰, A. Sacerdoțeanu²¹, N. Ghika-Budești²², poate și familia regală (regina Maria vizitează bisericuța în 1926), la care se adaugă numeroasele rapoarte întocmite de preoții Ion Mihăilescu și C. Constantinescu, prin care solicită fonduri atât Episcopiei Rm. Vâlcea cât și Ministerului Cultelor. În colecția d-nei Elena Cosma, descendentă a familiei Gh. Schiteanu, care locuiește lângă schit, am găsit o carte poștală care se pare că immortalizează vizita principesei Elena, la schit, din 1935 (?) (foto 11) și alte două fotografii de epocă ce prezintă zona izvoarelor situate la nord de zidul de incintă și biserica restaurată după anul 1938 (foto 12-13).

¹⁸ Arhiva Episcopiei, 1896, fila 10.

¹⁹ Idem, 1908, fila 76.

²⁰ V. Drăghiceanu, *Monumentele Olteniei*, BCMI, XXVI, 1933, p. 33.

²¹ A. Sacerdoțeanu, *Inscripții și însemnări din Costești-Vâlcea*, BCMI, 1935, p.3-15

²² N. Ghika-Budești, *Evoluția arhitecturii în Oltenia și Muntenia (veacul al XVIII-lea)*, BCMI, 1936, p. 15

Fondurile alocate pentru refacerea bisericii sunt date de Comisia Monumentelor Istorice (40.000lei) la care se adaugă fondurile strânse din colecte publice. Astfel sunt dăruiați cei trei contraforți, biserica este legată în trei centuri de fier, se consolidează zidurile, este văruiată și se reface acoperișul. Costul total al lucrărilor a fost de 160.000lei²³. Desele intervenții făcute la biserică au dus la ridicarea nivelului de călcare în interior cu cca. 7-12 cm. La numai 2 ani de la terminarea lucrărilor de consolidare, cutremurul din 1940 afectează din nou structura bisericii.

În 1953-1954, preotul D. Fulga face din nou reparații la biserică: este zidit spațiul dintre coloane pe latura de vest a pridvorului la nord de intrare, este închis cu tocărie de lemn pridvorul, se renunță la intrarea de pe latura de vest și se deschide o alta pe latura de sud, se văruieste și de jur împrejur se face un trotuar din ciment lat de 0,60–0,80 m.

O nouă clopotniță este ridicată în colțul de sud-vest al zidului de incintă în anul 1955, pe locul unei vechi chilii²⁴. Pe latura de vest, unde se consideră că ar fi fost chiliile, din punct de vedere arheologic, nu au fost descoperite urme ale acestora. Probabil că au existat, dar ele au fost dăruiate când s-a construit zidul de incintă, urme ale acestora fiind sesizate doar când s-a ridicat noua clopotniță²⁵.

În anul 2010, după obținerea avizelor și fondurilor necesare, alocate de Ministerul Culturii, Cultelor și Patrimoniului Național - Direcția Monumente Istorice, Arheologie, Peisaje Culturale și Zone Protejate, biserica este consolidată și restaurată, șef proiect fiind arh. A. I. Botez, partea de structură fiind realizată și urmărită în timpul lucrărilor de ing. L. T. Spoială, diriginte de șantier fiind sing. A. Șomănescu, iar de cercetarea arheologică s-a ocupat, ca responsabil științific, arhg. M. Iosifaru. Lucrările au fost încredințate firmei Carolin S.A, cu sediul în Bujoreni, jud. Vâlcea, condusă de ing. I. Stătică (foto 14). Echipa de muncitori a fost formată din: I. Câciu (șef echipă), F. Antonie, M. Pietreanu, Gh. Miulescu, C. Tița, Al. Damian, Gh. Pușoiu, A. Leoampă, I. Iordache, M. Iordache.

După terminarea lucrărilor de consolidare, se va restaura pictura murală, fiind redată astfel circuitului turistic una din valoroasele monumente ale artei și arhitecturii ecleziastice vâlcene.

Summary

Sfântul Nicolae church of the former hermitage 44 de izvoare from Pietreni, Costești, Vâlcea County is founded by the hieromonk Ștefan, abbot of the monastery Bistrita and being helped by the hieromonks Epifanie and Nicodim, as says the inscription carved in stone at the top of the entrance. Made of limestone, known in the area as *sigă* and brick, it is a rectangular church, the apse of the altar is trilobite (distinctive architectural element in the context of the architecture of the churches in Vâlcea) and with no steeple. The church was repainted in 1778-1779, with the expense of the abbot of Bistrita, the hieromonk Gregory and other monks from Bistrita.

---

²³ Arhiva Episcopiei, anul 1939, fila 3.

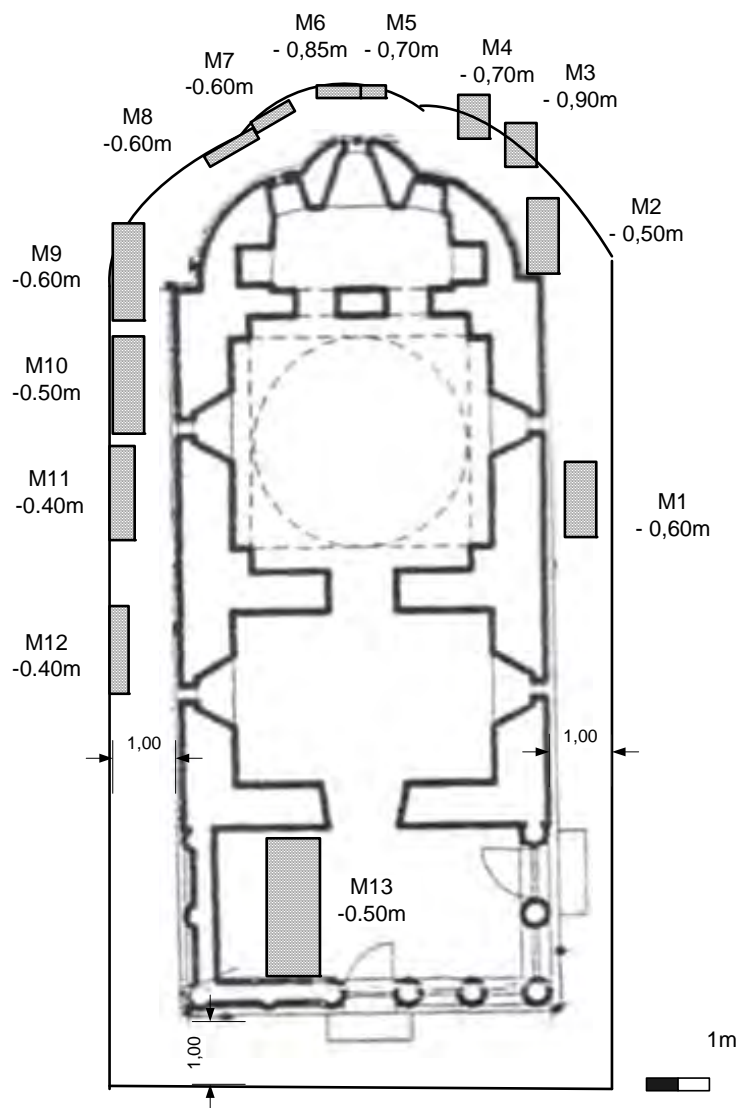
²⁴ D. Bondoc, *Biserica Sf. Nicolae din Pietreni-Vâlcea*, (manuscris, în curs de publicare, fără a fi numerotate paginile)

²⁵ *Idem*.

During the archaeological researches in the summer of 2010, when the preservation and restoration of the monument was made, 12 graves were discovered near the foundation of the church, and in the porch the grave of *the hieromonk Pahomie*, probably one of the founders as mentioned in the long list from 1701 and kept at the Library of the Romanian Academy. Elements which confirm the existence of an earlier wooden church have been discovered.

After the preservation works are finished, the mural painting will be restored, and thus, one of the most valuable monuments of ecclesiastical art and architecture of Vâlcea County will be given to the tourist circuit.

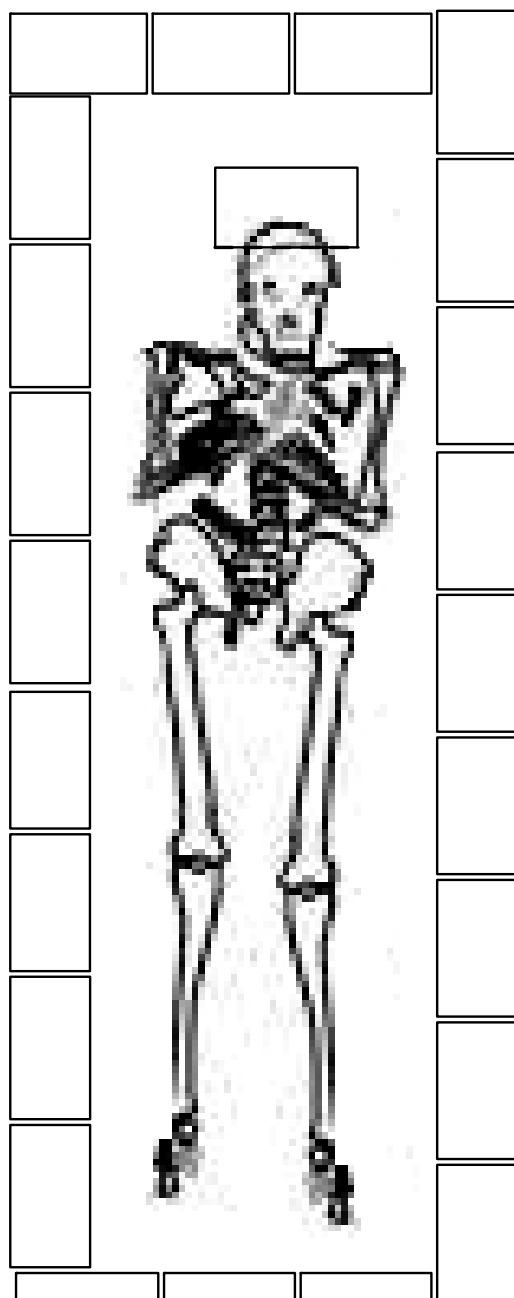
PIETRENI 2010
S.I; M1 – M13

PI. 1

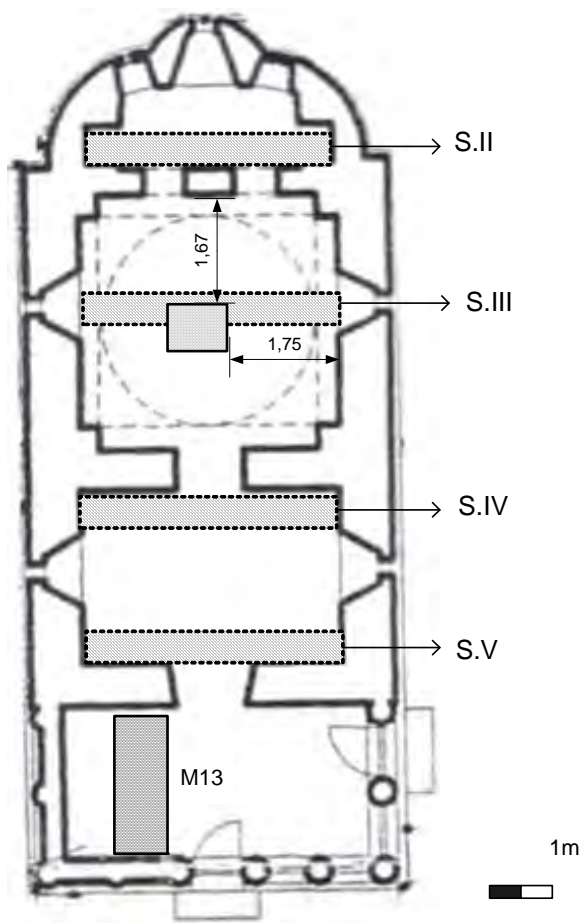

PIETRENI 2010
M 13 + Mormânt
Pahomie Ieromonah

Pl. 2

PIETRENI 2010
S.II + S.V

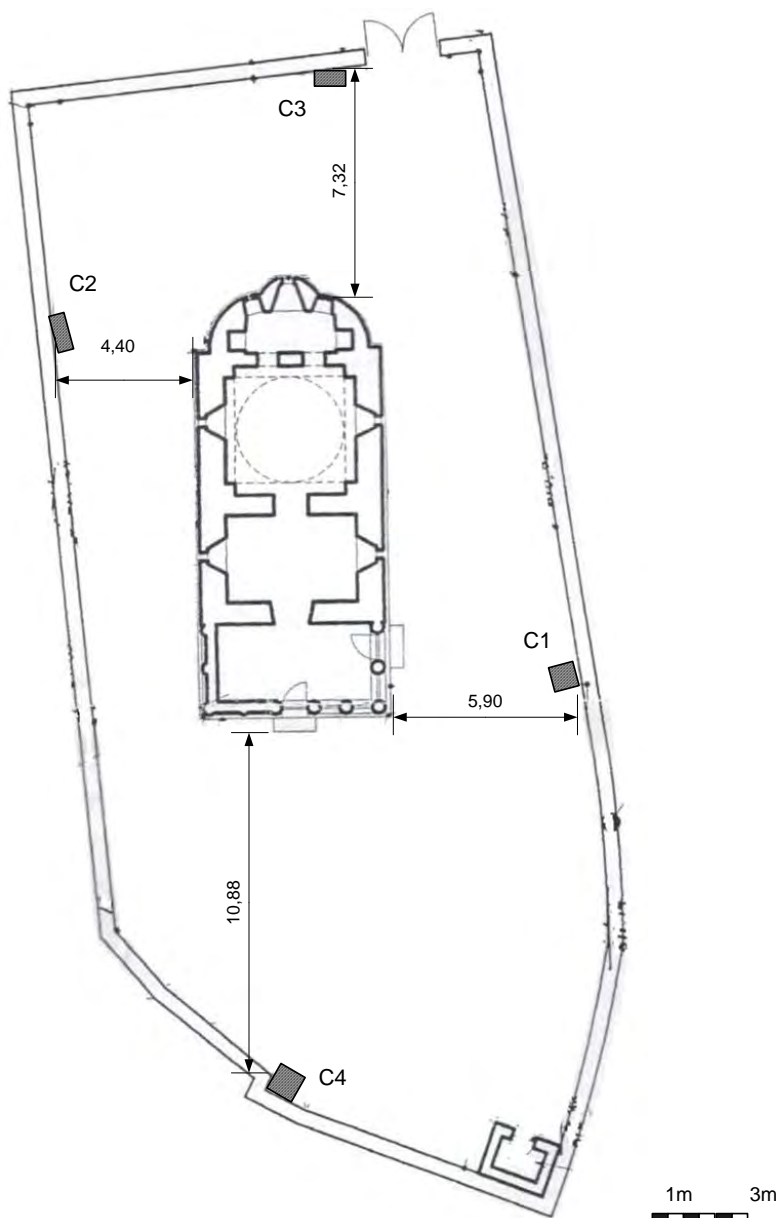

Pl. 3

Legenda

- - mormânt
- - S.II + S.V
- - Lespede piatra

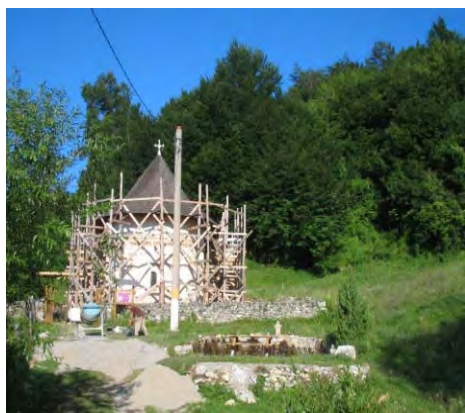
PIETRENI 2010
Zid incinta; C1 - C4

Pl. 4

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14